

Handel usługami Unii Europejskiej z Mercosur w latach 2021–2023

Dariusz Mongiało^a

Streszczenie. Usługi stanowią współcześnie integralny element międzynarodowej wymiany handlowej, a ich pozycja w gospodarce światowej umacnia się. W artykule przeprowadzono analizę handlu usługami pomiędzy Unią Europejską a państwami członkowskimi Mercosur w latach 2021–2023 (tj. Argentyną, Brazylią, Urugwajem i Paragwajem). Celem badania było określenie cech charakterystycznych wymiany usługowej UE z Mercosur oraz zidentyfikowanie, w jakich rodzajach usług te bloki regionalne wykazują specjalizację eksportową oraz jaką pozycję konkurencyjną zajmują na globalnym rynku usług. Badanie obejmuje lata 2021–2023. Dane źródłowe pochodzą z WTO i Eurostatu. W artykule wykorzystano następujące narzędzia analityczne: dynamika roczna, wskaźnik CAGR, indeks ujawnionej przewagi komparatywnej (RCA), wskaźnik ujawnionej symetrycznej przewagi komparatywnej (RSCA), wskaźnik eksportera netto (NX) oraz technika mapowania. Badanie wykazało, że UE utrzymywała dodatnie saldo w handlu ze Wspólnym Rynkiem Południa, ale region ten nie odgrywał istotnej roli w strukturze unijnego obrotu usługami. Stwierdzono, że obszary specjalizacji eksportowej różniły się pomiędzy UE a Mercosur, a tym samym ich zdolność do konkurowania na rynku światowym nie była jednakowa. Uzyskane wyniki mogą stanowić istotny punkt odniesienia dla oceny potencjalnych skutków obowiązywania uzgodnionej w grudniu 2024 r., umowy o partnerstwie UE–Mercosur, której część handlowa, obejmująca m.in. handel usługami, jest tymczasowo stosowana od 1 maja 2026 r.

Słowa kluczowe: handel usługami, Unia Europejska, Mercosur

The European Union's trade in services with Mercosur in 2021–2023

Abstract. Services are now an integral element of international trade, and their position in the global economy is strengthening. The article presents an analysis of trade in services between the European Union and Mercosur member states in the years 2021–2023 (i.e. Argentina, Brazil, Paraguay, and Uruguay). The aim of the study was to determine the characteristics of the EU's trade in services with Mercosur and to identify in which types of services these regional blocs show export specialization and what competitive position they occupy in the global services market. The aim of the study was to

^a Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Kolegium Gospodarki Światowej, Katedra Integracji i Prawa Europejskiego, Polska / SGH Warsaw School of Economics, Collegium of World Economy, Department for European Integration and Legal Studies, Poland. ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-3667-3673>. E-mail: 2004dariusz@gmail.com.

determine the volume of bilateral exports and imports of services, to assess the trade balance, and to examine the dynamics of trade. The degree of export specialization and the competitive position of the EU and Mercosur countries in the global services market were also evaluated in a sectoral perspective. The source data were obtained from the WTO and Eurostat. The following analytical tools were applied: year-on-year change, the CAGR indicator, the Revealed Comparative Advantage index (RCA), the Revealed Symmetric Comparative Advantage index (RSCA), the Net Exporter index (NX), and the mapping technique. The study showed that the EU maintained a positive balance in trade with the Southern Common Market. However, this region did not play a significant role in the structure of the extra-EU trade in services. At the same time, it was found that the areas of export specialization differed between the EU and Mercosur, and thus their ability to compete on the world market was not equal. The results obtained may serve as an important reference point for assessing the potential impact of the EU-Mercosur Partnership Agreement agreed in December 2024, which part concerning trade matters, covering among others trade in services, has been provisionally applied since 1 May 2026.

Keywords: trade in services, European Union, Mercosur

JEL:

1. Wprowadzenie

Mercosur (Wspólny Rynek Południa) to ugrupowanie integracyjne, które powstało w 1991 r. i obecnie obejmuje pięć państw Ameryki Południowej, posiadających status pełnoprawnych członków: Argentynę, Brazylię, Paragwaj i Urugwaj oraz Boliwię. Wenezuela przystąpiła do Mercosur w 2012 r., ale od 2016 r. jej prawa członkowskie są zawieszone. Dla UE blok ten postrzegany jest jako partner strategiczny w tym regionie. Również dla członków Mercosur rynek unijny odgrywa istotną rolę jako dostawca i nabywca towarów i usług. Negocjacje dotyczące zawarcia umowy o partnerstwie UE rozpoczęła w 1999 r. z czterema założycielskimi państwami ugrupowania: Argentyną, Brazylią, Paragwajem i Urugwajem i udało się je sfinalizować w grudniu 2024 r. Wejście w życie tego traktatu nastąpi po zakończeniu procesu ratyfikacji przez wszystkie strony, w tym przez Polskę. Umowa UE ze Wspólnym Rynkiem Południa ma charakter kompleksowy i zawiera postanowienia dotyczące likwidacji barier we wzajemnej wymianie usługowej. Niektóre usługi zostały jednak z góry wyłączone z zakresu liberalizacji (krajowy kabotaż morski, zasadnicza część transportu lotniczego, żegluga śródlądowa, usługi audiowizualne), a szczegółowe warunki dostępu do krajowego rynku pozostałych usług zostały opisane w dołączonych do umowy załącznikach (European Commission, 2025). W następstwie zakończenia tych negocjacji, Komisja Europejska przedstawiła Radzie Unii Europejskiej propozycje dotyczące podpisania i zawarcia dwóch powiązanych instrumentów prawnych: Umowy o partnerstwie UE–Mercosur (EMPA) oraz

Przejściowej umowy handlowej (Interim Trade Agreement, iTA). Ta druga obejmuje tylko postanowienia handlowe, w tym dotyczące handlu usługami i jest już stosowana tymczasowo od 1 maja 2026 r., do czasu wejścia w życie EMPA. Celem badania było określenie cech charakterystycznych wymiany usługowej UE z Mercosur oraz zidentyfikowanie, w jakich rodzajach usług te bloki regionalne wykazują specjalizację eksportową oraz jaką pozycję konkurencyjną zajmują na globalnym rynku usług. Badanie obejmuje lata 2021–2023. Jest to okres bezpośrednio poprzedzający wdrażanie postanowień handlowych umowy UE–Mercosur dotyczących m.in. usług. Analizą objęto Argentynę, Brazylię, Paragwaj i Urugwaj, czyli państwa Mercosur będące stronami negocjowanej umowy z UE. Boliwia nie została uwzględniona, ponieważ uzyskała status pełnoprawnego członka tego bloku dopiero w 2024 r., natomiast prawa członkowskie Wenezueli w Mercosur pozostają zawieszane od 2016 r. W związku z powyższym analiza handlu usługami w latach 2021–2023 obejmuje Argentynę, Brazylię, Paragwaj i Urugwaj, zgodnie z zakresem podmiotowym umowy UE–Mercosur.

W literaturze przedmiotu brakuje pogłębionych badań empirycznych dotyczących obrotu usługowego między Unią Europejską a Mercosur. Dotychczasowe nieliczne publikacje (Guinea i Sharma, 2021; Hagemeyer i in., 2021; Mendez-Parra i in., 2020) ograniczają się głównie do przedstawienia ogólnych wielkości wymiany usługowej, wskazania sektorów usługowych, w których dalsza liberalizacja mogłaby przynieść korzyści lub analizy ogólnego wpływu umowy o partnerstwie na gospodarkę partnerów. Artykuł ma wypełnić wspomnianą wyżej istniejącą lukę badawczą umożliwiając nie tylko ocenę dotychczasowej dynamiki obrotu usługami między tymi blokami regionalnymi, ale także identyfikację obszarów, w których UE i Mercosur mają realne przewagi konkurencyjne oraz potencjalne korzyści do uzyskania z pogłębionej współpracy w sektorze usług.

W artykule postawiono cztery hipotezy. Po pierwsze, Mercosur nie odgrywa istotnej roli jako partner UE w handlu usługami. Po drugie, pozycja konkurencyjna na globalnym rynku usług zajmowana przez Unię Europejską i kraje Wspólnego Rynku Południa nie była w badanym okresie identyczna, ale generalnie to usługodawcy unijni lepiej sobie radzili. Po trzecie, inne były obszary branżowej specjalizacji eksportowej. Po czwarte, dalsza liberalizacja wzajemnej wymiany przyniesie różne skutki dla sektora usług UE i państw Mercosur.

2. Metoda badania

W artykule zastosowano następujące metody badawcze: metodę analizy i konstrukcji logicznej, metodę ilościową oraz metodę statystyczną.

Dla zbadania skali i charakteru handlu usługami Unii Europejskiej z blokiem Mercosur najlepszym źródłem danych jest bilans płatniczy, w którym rejestrowane są transakcje dokonywane między rezydentami a nierezydentami gospodarki. Jednak należy mieć na uwadze to, iż w przeciwieństwie do handlu dobrami, międzynarodowy obrót usługowy może być realizowany w różnych postaciach. W zależności od tego, czy usługodawca i usługobiorca przemieszczają się, wyróżnia się cztery formy transakcji usługowych. Sposób 1 to świadczenie transgraniczne, które charakteryzuje się tym, iż jedynie sama usługa przekracza granice, np. firma IT z Hiszpanii oferuje usługi w chmurze i zdalne zarządzanie serwerami dla brazylijskich klientów. Sposób 2 to konsumpcja za granicą, która polega na tym, iż to konsument sam przemieszcza się do kraju, gdzie swoją siedzibę ma zleceniobiorca lub wysyła tam swoją rzecz do naprawy, np. argentyńscy studenci przyjeżdżają do Niemiec na studia na uczelni prywatnej oferującej programy MBA. Sposób 3 to obecność handlowa zagranicznego wykonawcy usług. Z tą sytuacją mamy miejsce, gdy np. francuska firma doradcza otwiera biuro w São Paulo, by obsługiwać lokalnych klientów z sektora finansowego. Ostatni, 4, sposób świadczenia usług związany jest z międzynarodowym przemieszczaniem się osób fizycznych, które migrują do danego kraju jako pracownicy najemni i zatrudniają się w lokalnych firmach usługowych lub podejmują działalność usługową na własny rachunek, lub wysyłani są w ramach realizacji podpisanych kontraktów przez macierzyste przedsiębiorstwo usługowe (np. polscy inżynierowie wyjeżdżają na kontrakt do Urugwaju). Klasyfikacja ta została zastosowana na potrzeby zdefiniowania zobowiązań podejmowanych przez państwa w ramach Układu ogólnego w handlu usługami (GATS). Ujawniane w bilansie płatniczym dane dostarczają w miarę rzetelnych informacji na temat wymiany usługowej, jaka ma miejsce w odniesieniu do sposobu 1, 2 i 4, ale pomijają wielkość przychodów i wydatków z tytułu handlu usługowego realizowanego pod postacią obecności handlowej. W szczególności oznacza to, że faktyczna skala handlu usługami zarówno UE, jak i krajów Mercosur jest większa. Niemniej jednak bilans płatniczy jest obecnie jedynym najbardziej kompleksowym, szczegółowym i wiarygodnym źródłem informacji na temat międzynarodowego handlu usługami, brakuje bowiem wystarczających i porównywalnych danych dotyczących wielkości obrotów dokonywanych przez zagraniczne podmioty, które działają w sektorze usługowym.

Badanie objęło kilka elementów. Po pierwsze, dokonano analizy salda handlowego i udziału poszczególnych krajów Mercosur w obrocie usługowym Unii Europejskiej oraz pokazano dynamikę obrotów między tymi blokami regionalnymi. Po drugie, przedstawiono intensywność specjalizacji eksportowej krajów Wspólnego Rynku Południa oraz UE. Po trzecie, końcowym elementem analizy było zidentyfikowanie pozycji konkurencyjnej tych podmiotów na globalnym rynku usług.

Dla opisu zmian w handlu posłużono się dynamiką roczną (rok do roku) oraz miernikiem CAGR. CAGR (Compound Annual Growth Rate- średnioroczna skumulowana stopa wzrostu) pokazuje, w jakim tempie dana wartość rosła średnio w każdym roku w analizowanym okresie, przy założeniu stałego rocznego tempa wzrostu. Na potrzeby niniejszej analizy zastosowano następujący wzór:

$$CAGR = \left(\frac{V_k}{V_p} \right)^{\frac{1}{n}} - 1$$

gdzie:

V_k – wartość końcowa eksportu/importu usług w analizowanym okresie,

V_p – wartość początkowa eksportu/importu usług,

n – liczba lat objętych analizą.

Natomiast dla zbadania specjalizacji eksportowej obu tych bloków regionalnych w handlu usługami posłużono się indeksem ujawnionej przewagi komparatywnej autorstwa Béla Balassa (Balassa, 1965), wyliczanym według wzoru:

$$RCA_j^A = (X_j^A / X^A) / (X_j^{REF} / X^{REF}),$$

gdzie:

X_j^A – oznacza wielkość eksportu j-tej kategorii usług kraju A,

X^A – oznacza całkowity eksport usług kraju A,

X_j^{REF} / X^{REF} – to analogiczne wartości dla przyjętej grupy odniesienia krajów.

Miernik ten przyjmuje wyłącznie wartości nieujemne. Jeśli jest wyższy niż 1, to kraj posiada w danej branży względną przewagę komparatywną. RCA pozwala zobaczyć skalę uzyskanej przewagi, np. RCA wynoszący 20 oznacza bardzo silną przewagę.

Pomiar pozycji konkurencyjnej został natomiast dokonany za pomocą techniki mapowania. Mapowanie polega na jednoczesnym zestawieniu kilku wskaźników i za ich pomocą

skonstruowaniu odpowiedniego wykresu w układzie współrzędnych. Narzędzie to zostało opracowane przez Widodo (2009) w celu identyfikacji wiodących produktów eksportowych gospodarek nadrabiających zaległości w zakresie handlu towarowego. Koncepcja ta została także użyta przez badaczy w kontekście badania handlu usługami, z modyfikacjami dotyczącymi wyboru wskaźników i liczby zmiennych (Mongiało, 2024). Autor niniejszego opracowania dla zmapowania branż usługowych w handlu UE i Mercosur wykorzystał dwa wskaźniki: RSCA i NX. Jest to uproszczone podejście zaproponowane przez Mongiało (2024). Pierwszy z nich to indeks ujawnionej symetrycznej przewagi komparatywnej (RSCA), zaproponowany przez Daluma i in. (1998), który wylicza się korzystając z następującej formuły:

$$RSCA_j^A = (RCA_j^A - 1) / (RCA_j^A + 1)$$

gdzie:

RCA – to opisany powyżej wskaźnik B. Balassy.

Miernik RSCA przybiera wartości w przedziale $[-1;1]$. Kraj posiada przewagę komparatywną, jeśli jego RSCA jest dodatnie, a nie ma jej, gdy indeks ten jest ujemny, przy czym wychodzi się z założenia, że kraj eksportuje usługi, w których ma przewagę komparatywną, a importuje te, w których tej przewagi nie ma. W praktyce może jednak takie państwo jednocześnie eksportować i importować produkty przynależące do tej samej branży. Taką sytuację pozwala uchwycić miernik NX, który jest liczony jest według wzoru:

$$NX_j^A = (X_j^A - M_j^A) / (X_j^A + M_j^A)$$

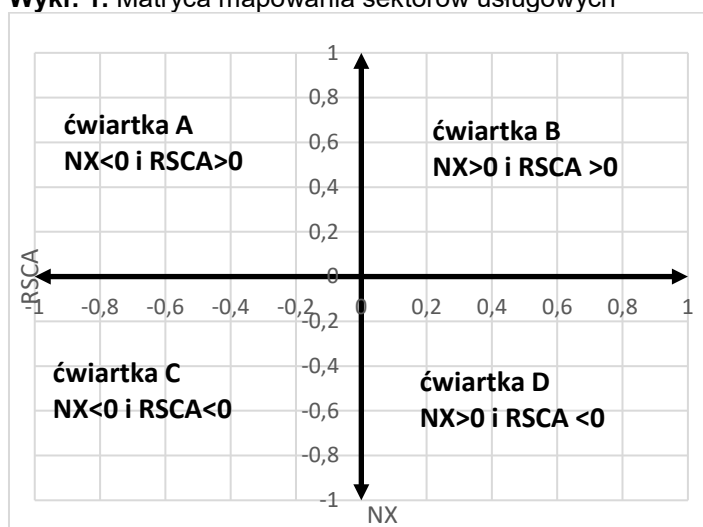
gdzie:

X_j^A i M_j^A – przedstawiają odpowiednio wielkość eksportu i importu konkretnej branży usługowej kraju.

Miernik NX mieści się w przedziale $[-1;1]$, przy czym $NX=1$ oznacza, że kraj jest wyłącznie eksporterem, a $NX=-1$ wskazuje na sytuację odwrotną. Natomiast $NX=0$ oznacza, że handel ma charakter w pełni dwukierunkowy (wewnątrzgałęziowy). W wyniku mapowania dany typ usług można umieścić w jednym z czterech ćwiartek wykresu (lub na osiach, w określonych przypadkach) (wykr. 1). W ćwiartce A znajdują się branże o niewykorzystanym potencjale. Ich cechą charakterystyczną jest to, że pomimo tego, że kraj posiada przewagę komparatywną w ich świadczeniu, to w rzeczywistości więcej nabywa za granicą tych usług niż sprzedaje. W ćwiartce B pojawiają się tzw. „gwiazdy eksportu”. Są to sektory usługowe, gdzie występuje

przewaga komparatywna, a saldo ich handlu jest dodatnie. To najbardziej konkurencyjne i odnoszące sukcesy branże na rynku międzynarodowym. W ćwiartce C wykresu umieszczone są usługi, w przypadku których kraj nie ma ani przewagi komparatywnej, ani dodatniego bilansu handlowego. W rzeczywistości handel nimi generuje więcej kosztów niż przynosi korzyści. Tę grupę można zdefiniować jako „słabo radzące sobie sektory”. Natomiast do ćwiartki D wykresu przynależą te usługi, w których kraj obecnie ma dodatni bilans usług, mimo braku przewagi komparatywnej. W przyszłości branże te mogą zostać wypchnięte z rynku przez konkurencję i dlatego są to sektory zagrożone utratą pozycji.

Wykr. 1. Matryca mapowania sektorów usługowych

Źródło: na podstawie Mongiało (2024).

Jako punkt odniesienia dla obliczenia indeksu RCA i RSCA przyjęto wartość światowego handlu usługami komercyjnymi (tj. pominięto eksport i import usług rządowych). Prezentowane w artykule wyliczenia RCA, RSCA i NX odnoszą się do handlu UE i krajów Mercosur z resztą świata i odzwierciedlają pozycję konkurencyjną tych podmiotów na globalnym rynku usług. Surowe dane statystyczne wykorzystane w artykule pochodzą z Eurostat oraz z WTO i obejmują lata 2021-2023. Przedmiotem badania był handel usługami ogółem oraz eksport i import usług według 11 głównych branż usługowych, zdefiniowanych według przyjętej metodologii bilansu płatniczego: SA – obrót uszlachetniający, SB – usługi napraw i konserwacji, SC – transport, SD – podróże zagraniczne, SE – budownictwo, SF – usługi ubezpieczeniowe, SG – usługi finansowe, SH – opłaty z tytułu użytkowania własności intelektualnej, SI – usługi telekomunikacyjne, informatyczne i informacyjne, SJ – pozostałe usługi gospodarcze, SK – usługi kulturalne, osobiste i rekreacyjne (United Nations i in., 2011). Badanie za pomocą techniki mapowania przeprowadzono w odniesieniu do następujących rodzajów usług: usług transportowych (SC), podróży (SD), opłat z tytułu użytkowania

własności intelektualnej (w dalszej części artykułu zamiennie: opłaty licencyjne) (SH), usług telekomunikacyjnych, informatycznych i informacyjnych (w dalszej części artykułu zamiennie: ICT) (SI), pozostałych usług gospodarczych (w dalszej części artykułu zamiennie: innych usług biznesowych) (SJ), a usługi oznaczone kodami SA i SB (uszlachetnianie oraz naprawy i konserwację) połączono w jedną kategorię nazwaną „usługi związane z przetwarzaniem i naprawą dóbr”.

3. Wyniki badania

3.1. Analiza wielkości handlu usługami UE do Mercosur

3.1.1. Wielkość eksportu Unii Europejskiej do Mercosur i importu UE z tego kierunku geograficznego

Jak pokazują dane z tabl. 1, eksport usług z Unii Europejskiej do krajów Wspólnego Rynku Południa w latach 2021–2023 cechował się wyraźną koncentracją geograficzną. Dominujący kierunek dla sprzedaży usług UE stanowiła Brazylia. Przychody z eksportu UE na ten rynek wyniosły 13,42 mld euro w 2021 r. i 20,94 mld euro w 2023 r. Oznacza to, że Brazylia odpowiadała za największą część całkowitego eksportu UE do regionu. Drugie miejsce przypadło Argentynie. W 2023 r. usługobiorcy argentyńscy zakupili od UE usługi o wartości 6,27 mld euro, czyli ponad dwukrotnie więcej niż w 2021 r. W ujęciu regionalnym widać zatem wyraźną koncentrację eksportu UE na tych dwóch krajach. Na Urugwaj i Paragwaj przypadło odpowiednio 1,69 mld euro i 0,33 mld euro w 2023 r. W badanym okresie Brazylia i Argentyna odpowiadały za ponad 90% całkowitego eksportu usług UE do Mercosur.

Dynamika wzrostu eksportu usług UE, mierzona wskaźnikiem CAGR, wskazuje, że najwyższy przyrost odnotowano w przypadku handlu z Argentyną, co sugeruje szybkie tempo rozwoju popytu ze strony argentyńskich usługobiorców na usługi unijne. Miernik ten osiągnął wartość 20%. W przypadku Brazylii średnioroczna stopa wzrostu wyniosła 16%, natomiast pozostałe kraje Mercosur uzyskały niższe, jednocyfrowe wartości CAGR. Urugwaj odnotował średnioroczny wzrost na poziomie 8,8%, a Paragwaj – 5,3%. Łączny eksport usług UE do krajów Mercosur zwiększył się w latach 2021–2023 z 18,63 mld euro do 29,22 mld euro, co odpowiada CAGR równemu 16,2%. Wyniki te świadczą o systematycznym rozwoju wymiany handlowej między Unią Europejską a państwami Wspólnego Rynku Południa.

Tabl. 1. Wielkość eksportu usług ogółem UE do krajów Mercosur oraz jego tempo wzrostu, lata 2021-2023, w mln euro oraz w % według CAGR

2023, w mln euro oraz w % według CAGR				
Wyszczególnienie	2021	2022	2023	CAGR w %
	w mln euro			
Argentyna	3626,0	5956,4	6267,4	20,0
Brazylia	13415,0	19939,9	20939,2	16,0
Paragwaj	278,7	313,7	325,2	5,3
Urugwaj	1314,2	1599,3	1692,9	8,8
Mercosur razem	18633,9	27809,3	29224,7	16,2

Źródło: Eurostat (b.r.) i obliczenia własne.

Jeśli chodzi o import usług z państw Mercosur do Unii Europejskiej, to charakteryzuje się on także wyraźną koncentracją geograficzną. Jak pokazują dane z tabl. 2, największym dostawcą usług na rynek europejski była Brazylia. Unia Europejska zakupiła od tego partnera usługi o wartości 6,24 mld euro w 2021 r. i 9,26 mld euro w 2023 r. Stanowiło to największą część całkowitego importu usług z regionu, Drugie miejsce, podobnie jak w eksporcie, przypadło Argentynie. Import z UE z tego kierunku w 2023 r. wyniósł 2,92 mld euro, czyli niemal dwukrotnie więcej niż w 2021 r. Wydatki UE z tytułu nabycia od Urugwaju i Paragwaju usług w 2023 r. były na poziomie odpowiednio 1 mld euro i 0,3 mld euro. Łącznie Brazylia i Argentyna odpowiadały za ponad 85% całkowitego importu usług UE z Mercosur w każdym z trzech lat.

Najwyższą średnioroczną stopę wzrostu importu odnotował Urugwaj. Wyniosła ona blisko 28%. CAGR dla Argentyny był na poziomie 24%. Brazylia osiągnęła średnioroczną stopę wzrostu o wartości 14,1%. Natomiast Paragwaj charakteryzował się umiarkowaną dynamikę wzrostu. W jego przypadku miernik był równy 7,8%. Łączny import usług UE z krajów Mercosur wzrósł w latach 2021–2023 z 8,46 mld euro do 13,45 mld euro, co odpowiada CAGR 16,7%. Wartość ta była zbliżona do dynamiki całkowitego eksportu usług UE do regionu.

Tabl. 2. Wielkość importu usług ogółem UE z krajów Mercosur oraz jego tempo wzrostu, lata 2021-2023, w mln euro oraz w % według CAGR

Wyszczególnienie	2021	2022	2023	CAGR w %
	w mln euro			
Argentyna	1534,2	2703,8	2921,7	24,0
Brazylia	6240,5	9189,2	9258,9	14,1
Paragwaj	198,7	312,9	248,7	7,8
Urugwaj	490,2	690,5	1018,5	27,6
Mercosur ogółem	8463,6	12896,4	13447,8	16,7

Źródło: Eurostat (b.r.) i obliczenia własne.

3.1.2. Saldo wymiany handlowej między UE a Wspólnym Rynkiem Południa

W latach 2021–2023 bilans usług Unii Europejskiej z krajami Mercosur pozostawał dodatnie, co oznacza, że UE eksportowała do tych państw więcej usług, niż z nich importowała (tabl. 3). W 2023 r. wyniosło ono 15,8 mld euro wobec 10,2 mld euro w 2021 r., co oznacza łączny wzrost o 55% w całym okresie. Dane te wskazują, że w latach 2021–2022 nastąpiło wyraźne ożywienie w wymianie usługowej między UE a blokiem Mercosur. W tym dwuletnim okresie bilans usług UE ze Wspólnym Rynkiem Południa wzrósł o 46,6% rok do roku (z 10,2 do 14,9 mld euro). W 2023 r. tempo przyrostu znacząco spowolniło, a różnica między przychodami a wydatkami zwiększyła się tylko o 5,8% r/r. Zjawisko to potwierdza, że po tym szybkim wzroście w 2022 r. dynamika handlu UE Z Wspólnym Rynkiem Południa uległa stabilizacji.

W ujęciu krajowym największe nadwyżki eksportu nad importem odnotowano w wymianie usługowej z Brazylią, która była głównym partnerem UE w regionie. Saldo bilansu usług z tym krajem wzrosło z 7,2 mld euro w 2021 r. do 11,7 mld euro w 2023 r. (+63% w całym okresie). Tendencja wzrostowa wystąpiła również w przypadku Argentyny, gdzie dodatnie saldo zwiększyło się z 2,1 mld do 3,35 mld euro (+60%). Odwrotny-trend charakteryzował handel usługami z Urugwajem. Różnica między przychodami a ~~rozchodami~~ wydatkami UE spadła z 0,82 mld euro w 2021 r. do 0,67 mld euro w 2023 r. i w ujęciu procentowym wyniosła –18%. Natomiast w obrocie usługami z Paragwajem saldo UE, które była też dodatnie, pozostawało relatywnie znikome na tle pozostałych członków Wspólnego Rynku Południa, przy czym odnotowano dużą zmienność. W początkowym roku bilans wynosił 0,08 mld euro, w 2022 r. spadł do blisko zera, a w 2023 r. powrócił do poziomu zbliżonego do 2021 r.

Tabl. 3. Saldo obrotu usługami UE z blokiem Mercosur, mln EUR

Kraj/blok regionalny	2021 r.	2022 r.	2023 r.
Argentyna	2091,8	3252,6	3345,7
Brazylia	7174,5	10750,8	11680,3
Paragwaj	80,0	0,8	76,5
Urugwaj	824,0	908,8	674,4
Mercosur razem	10170,3	14912,9	15776,9

Źródło: obliczenia własne na podstawie Eurostat (b.r.).

Podsumowując, wymiana usługowa Unii Europejskiej z tym południowoamerykańskim blokiem integracyjnym zdominowana była przez Brazylię i Argentynę zarówno po stronie eksportu, jak i importu. Najmniejsze znaczenie dla unijnych usługodawców odrywał zaś Paragwaj. UE utrzymywała w latach 2021-2023 trwałą i znaczącą nadwyżkę bilansu usług

wobec wszystkich czterech państw członkowskich Mercosur, co potwierdza jej przewagę nad tymi partnerami.

3.2. Udział krajów Mercosur w eksporcie i imporcie UE ogółem oraz jego dynamika

Jak ilustruje to tabl. 4, znaczenie Mercosur w globalnym eksporcie usług UE było relatywnie niewielkie, ale względnie stabilne. Wahało się ono od 1,65% (2021 r.) do blisko 2,05% (2023 r.). W 2023 r. największy udział przypadł Brazylii (1,47%), przy czym trend miał charakter wzrostowy. W 2021 r. udział tego kraju w eksporcie światowym usług UE wyniósł 1,19%. Argentyna również umocniła swoją pozycję (wzrost z 0,32% w 2021 r. do 0,44% w 2023 r.), co potwierdza rosnące jej znaczenie jako nabywcy usług z Unii Europejskiej. Natomiast znikomą rolę w strukturze unijnego eksportu usług odgrywały w analizowanym okresie Urugwaj i Paragwaj, na które przypadło średniorocznie odpowiednio: 0,12% i 0,02%.

Tabl. 4. Udział całego bloku Mercosur i udział indywidualny jego członków w całkowitym eksporcie usług UE, w %, w latach 2021–2023

Kraj/blok regionalny	2021 r.	2022 r.	2023 r.
Argentyna	0,32	0,42	0,44
Brazylia	1,19	1,42	1,47
Paragwaj	0,02	0,02	0,02
Urugwaj	0,12	0,11	0,12
Razem Mercosur	1,65	1,98	2,05

Źródło: obliczenia własne na podstawie Eurostat (b.r.).

Podobnie jak w przypadku eksportu, pozycja Mercosur jako dostawcy usług na rynek unijny okazała się słaba (tabl. 5). Łącznie na ten blok regionalny przypadło w badanym okresie pomiędzy 0,85% a 1,06% rocznie całkowitego importu unijnego **usług**, przy czym zaobserwować można, iż pozycja Wspólnego Rynku Południa jako partnera UE umocniła się w porównaniu z 2021 r., ale nadal była gorsza niż w strukturze eksportu **usług** UE. Zauważyć można jednocześnie, iż analogicznie jak w przypadku nabywcy usług, tak i ich dostawcy pierwsze miejsce przypadło Brazylii, a na drugim uplasowała się Argentyna, a najmniejsze znaczenie wśród państw Mercosur w obrocie usługowym UE miał Paragwaj.

Tabl. 5. Udział całego bloku Mercosur i indywidualny jego członków w całkowitym imporcie usług UE, w %

Kraj/blok regionalny	2021 r.	2022 r.	2023 r.
Argentyna	0,16	0,22	0,23
Brazylia	0,63	0,75	0,73
Paragwaj	0,02	0,03	0,02
Urugwaj	0,05	0,06	0,08
Razem Mercosur	0,86	1,05	1,06

Źródło: obliczenia własne na podstawie Eurostat (b.r.).

Podsumowując, z danych zaprezentowanych w tabl. 4 i 5 wynika, że ten blok integracyjny Ameryki Południowej nie był istotnym partnerem handlowym UE w wymianie usługowej i odnotować można jedynie niewielki wzrost jego udziałów w strukturze eksportu i importu Unii Europejskiej. Spośród członków Mercosur zdecydowanie kluczową rolę odgrywał w latach 2021-2023 rynek brazylijski. Mniejsze znaczenie miała Argentyna. Przy założeniu, iż ograniczona wielkość przepływów usług między tymi ugrupowaniami integracyjnymi wynika z istniejących barier handlowych, dalsza liberalizacja mogłaby stanowić impuls do poszerzenia i pogłębienia więzi handlowych i stopniowego zwiększania wolumenu eksportu i importu usług pomiędzy tą częścią Ameryki Południowej a Unią Europejską.

3.3. Branżowa specjalizacja eksportowa UE oraz krajów Mercosur w handlu usługami

Jak pokazują wyniki analizy specjalizacji eksportowej UE i krajów Mercosur przeprowadzonej przy użyciu wskaźnika RCA, które zostały zaprezentowane w tabl. 6, w całym badanym okresie Unia Europejska utrzymywała umiarkowany poziom przewagi komparatywnej w świadczeniu usług uszlachetniania (zwanych też obrotem uszlachetniającym), a jej RCA wykazywał trend rosnący (z poziomu 1,38 do 1,51), co sugeruje stopniowe wzmacnianie specjalizacji. Zdecydowanym liderem w tej branży okazał się jednak Paragwaj, dla którego ten wskaźnik osiągał bardzo wysokie na tle innych partnerów wartości (między 27,03 w 2021 r. a 24,21 w 2023 r.). Zauważyć można jednak, że intensywność tej przewagi malała. Argentyna i Urugwaj nie uzyskiwały przychodów ze sprzedaży tych usług, a eksport Brazylii w tym sektorze był relatywnie niewielki. W konsekwencji RCA tych państw było równe lub prawie równe zero.

Tabl. 6. Wskaźniki RCA dla UE i krajów Mercosur, branże usługowe

Wyszczególnienie	2021	2022	2023
SA. Usługi uszlachetniania			
UE	1,38	1,43	1,51
Argentyna	0,00	0,00	0,00
Brazylia	0,00	0,00	0,01
Paragwaj	27,03	25,89	24,21
Urugwaj	0,00	0,00	0,00
SB. Naprawy i konserwacja dóbr ruchomych			
UE	1,08	1,10	1,16
Argentyna	0,47	0,27	0,27
Brazylia	1,58	2,22	1,38
Paragwaj	0,04	0,03	0,03
Urugwaj	0,76	0,41	0,24
SC. Transport			
UE	1,01	1,04	1,05
Argentyna	0,92	0,73	0,72
Brazylia	0,87	0,78	0,88
Paragwaj	1,55	1,05	1,46
Urugwaj	0,66	0,54	0,61
SD. Podróże zagraniczne			
UE	0,91	0,88	0,80
Argentyna	0,40	1,55	1,79
Brazylia	0,92	0,80	0,81
Paragwaj	0,57	1,47	1,46
Urugwaj	1,39	1,80	1,71
SE. Budownictwo			
UE	0,67	0,68	0,79
Argentyna	0,00	0,00	0,08
Brazylia	0,04	0,05	0,02
Paragwaj	0,00	0,00	0,00
Urugwaj	0,00	0,00	0,00
SF. Usługi ubezpieczeniowe			
UE	0,84	0,78	0,86
Argentyna	0,14	0,13	0,10
Brazylia	0,90	1,31	0,93
Paragwaj	0,22	0,16	0,14
Urugwaj	0,19	0,13	0,28
SG. Usługi finansowe			
UE	0,85	0,86	0,87
Argentyna	0,15	0,16	0,13
Brazylia	0,33	0,29	0,27
Paragwaj	0,06	0,05	0,04
Urugwaj	0,74	0,49	0,54
SH. Opłaty z tytułu użytkowania własności intelektualnej			
UE	0,90	0,90	0,89
Argentyna	0,34	0,27	0,25
Brazylia	0,30	0,28	0,33

Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Paragwaj	0,00	0,00	0,00
Urugwaj	0,15	0,20	0,26
SI. Usługi telekomunikacyjne, informatyczne i informacyjne			
UE	1,26	1,24	1,28
Argentyna	1,67	1,38	1,09
Brazylia	0,71	0,86	0,92
Paragwaj	0,07	0,07	0,05
Urugwaj	1,63	1,58	1,40
SJ. Pozostałe usługi gospodarcze			
UE	0,95	0,96	0,99
Argentyna	1,64	1,41	1,30
Brazylia	1,89	1,88	1,83
Paragwaj	0,01	0,01	0,01
Urugwaj	1,38	1,28	1,13
SK. Usługi kulturalne, osobiste i rekreacyjne			
UE	0,95	1,17	0,99
Argentyna	2,44	2,04	1,46
Brazylia	1,26	1,44	1,26
Paragwaj	0,00	0,00	0,00
Urugwaj	0,79	0,52	0,79

Źródło: opracowanie własne na podstawie: World Trade Organisation (WTO, b.r.).

W odniesieniu do napraw i konserwacji UE utrzymywała stabilną przewagę komparatywną, a wskaźniki RCA w analizowanym okresie wzrosły z 1,0 do prawie 1,2, co wskazuje na powolne wzmocnienie stopnia specjalizacji. Spośród państw Mercosur wyróżniła się Brazylia, której RCA charakteryzował się zmienną dynamiką. Początkowo zwiększył się z 1,6 w 2021 r. do 2,2 w 2022 r., a następnie spadł do 1,4 w 2023 r. Odnotowane wahania nie spowodowały jednak, iż Brazylia utraciła wyraźną przewagę komparatywną nad UE, którą posiadała już w 2021 r. Spadki wartości RCA miały miejsce także w przypadku Argentyny (z poziomu prawie 0,5 do 0,3) oraz Urugwaju (z 0,8 do 0,2), co potwierdza ich pogarszającą się pozycję konkurencyjną. Najśłabszy stopień specjalizacji w eksporcie tych usług wykazał Paragwaj (RCA między 0,04 a 0,03).

Jeśli chodzi o transport, to Unia Europejska posiadała trwałą, lecz raczej słabą przewagę komparatywną w tej branży, którą nieznacznie poprawiła na koniec okresu badawczego. W państwach Mercosur sytuacja była bardziej zróżnicowana. Najlepiej wypadł Paragwaj, którego RCA wykazał wprawdzie pewne wahania (1,55 w 2021 r., spadek do 1,05 w 2022 r., następnie odbicie do 1,46 w 2023 r.), ale cały czas pozostawał powyżej jedności, co potwierdza wyraźną przewagę konkurencyjną. Osłabiła się pozycja Argentyny. Jej RCA, który przez cały okres był i tak poniżej jedności, zmniejszył się z 0,92 do 0,72. Brazylia zanotowała natomiast nieznaczną poprawę pozycji (z 0,87 do 0,88), ale nie udało się jej uzyskać jeszcze przewagi. Z członków

wchodzących w skład Wspólnego Rynku Południa najgorsze notowania miernika RCA charakteryzowały Urugwaj, przy czym wartość tego wskaźnika na koniec okresu badawczego jeszcze spadła (z 0,66 do 0,61). Z powyższej analizy wynika, że lepiej na globalnym rynku usług transportowych radziła sobie Unia Europejska niż Mercosur. Należy jednak zaznaczyć, że wymieniana w statystyce bilansu płatniczego kategoria „transport” nie jest jednorodna. Obejmuje ona szeroką grupę działalności, które różnią się zarówno technicznie, jak i ekonomicznie. W jej skład wchodzi usługi związane z przewozem osób i towarów różnymi środkami transportu: drogą morską, lotniczą, lądową (drogową i kolejową), a także śródlądowymi drogami wodnymi, takimi jak rzeki, jeziora i kanały. Ponadto do kategorii tej zalicza się także m.in. działalność firm kurierskich i operatorów pocztowych oraz usługi logistyczne. Ze względu na tak duże zróżnicowanie, kraje mogą wykazywać dobrą pozycję konkurencyjną w jednych branżach (np. spedycja drogową), a deficyt w innych segmentach (np. transport lotniczy).

Mniej zróżnicowaną kategorię niż transport stanowią podróże zagraniczne, których wielkość eksportu i importu w zasadzie można potraktować jako szacunkowy obraz stanu przychodów i wydatków uzyskiwanych z międzynarodowej turystyki. W tej pozycji bowiem ujmowane są wydatki zagranicznych turystów, opłaty ponoszone przez obcokrajowców podejmujących studia w danym kraju (turystyka edukacyjna) czy koszty zabiegów i porad medycznych świadczonych przez krajowe podmioty na rzecz zagranicznych pacjentów, którzy specjalnie w tym celu przyjeżdżają do kraju (tzw. turystyka zdrowotna). Dane pokazują, iż UE w turystyce w całym badanym okresie znajdowała się poniżej progu przewagi, a dodatkowo jej wskaźnik RCA spadał i ostatecznie wyniósł 0,8, podczas gdy w 2021 r. był na poziomie 0,91. W przeciwieństwie do Unii Europejskiej, radykalnie zmieniła się pozycja Argentyny. Na początku jej wskaźnik miał wartość zaledwie 0,4. Natomiast w latach 2022 i 2023 Argentynie udało się osiągnąć przewagę komparatywną. Na koniec okresu badawczego jej RCA równy był 1,79. Podobny trend wystąpił w przypadku Paragwaju. Państwo to w 2021 r. znajdowało się w niekorzystnej pozycji (RCA poniżej 1), jednak już rok później wykazało specjalizację eksportową, którą utrzymało także w 2023 r. Wysoki wzrost wartości RCA odnotował też Urugwaj (z poziomu 1,39 do 1,71). Z Mercosur zatem jedynie Brazylia nie posiadała przewagi komparatywnej w handlu usługami turystycznymi. Co więcej, końcowa wartość jej wskaźnika wskazuje, że w 2023 r. pozycja Brazylii była w zasadzie porównywalna z UE.

Budownictwo to sektor, w którym, jak pokazują dane z tabl. 6 nie specjalizowała się Unia Europejska. Jej wskaźnik w całym okresie pozostawał poniżej jedności, aczkolwiek odnotowano niewielki wzrost. Dużo gorszą pozycję w tym segmencie zajmowały kraje

Mercosur. RCA Urugwaju i Paragwaju w badanym okresie okazało się równe zero, co świadczy o całkowitym braku eksportu tych usług. Marginalne znaczenie jako produkt eksportowy usługi budowlane miały dla Brazylii oraz w mniejszym stopniu dla Argentyny.

Jeśli chodzi o sektor usług ubezpieczeniowych, to UE, podobnie jak w budownictwie, nie posiadała przewagi komparatywnej, przy czym zaobserwowano zmienną dynamikę wartości RCA. W 2022 r. wartość tego miernika była niższa niż w poprzedzającym roku, jednak w kolejnym - trend był odwrotny. Ostatecznie RCA uplasował się na poziomie wyższym w stosunku do 2021 r. Inny charakter zmian charakteryzował Brazylię, która w 2021 r. nie posiadała przewagi komparatywnej w eksporcie ubezpieczeń. Jednak w 2022 r. udało się jej uzyskać RCA powyżej jedności, jednak okazało się to czasowe, gdyż w 2023 r. ponownie wskaźnik znalazł się poniżej 1. Co się tyczy Argentyny, Urugwaju i Paragwaju, to dane wskazują, iż nie wykazywały one przewagi komparatywnej w tej branży.

Na podstawie informacji z tabl. 6 stwierdzić można, że w eksporcie usług finansowych lepszą pozycję niż Mercosur zajmowała UE, chociaż i tak ta ostatnia nie wykazała posiadania specjalizacji. Wzrost RCA z 0,85 do 0,87 sugeruje jednak stopniową poprawę konkurencyjności usługodawców unijnych, czego nie można powiedzieć o partnerach z bloku z Ameryki Południowej. W przypadku wszystkich czterech członków Wspólnego Rynku Południa początkowe wartości RCA ostatecznie zmalały, choć dynamika nie była identyczna co do skali i kierunku w całym okresie.

Podobnie jak w usługach finansowych, w kategorii zatytułowanej „opłaty z tytułu użytkowania własności intelektualnej” zarówno UE, jak i kraje Mercosur nie wykazały posiadania specjalizacji eksportowej, ale lepsza była pozycja Unii Europejskiej. Jej RCA było na poziomie zbliżonym do wartości dotyczących usług finansowych. W państwach Wspólnego Rynku Południa miernik ten pozostawał na bardzo niskim poziomie. W Argentynie wahał się on między 0,34 a 0,25, w Brazylii oscylował pomiędzy 0,3 a 0,33. Dla Urugwaju RCA był w przedziale od 0,15 do 0,26. Jedynie dla Paragwaju wyniósł 0, co świadczy o tym, iż państwo to nie eksportowało w ogóle tych usług.

Stosunkowo dobrze wypadła UE i kraje Mercosur w handlu usługami informacyjnymi, informatycznymi i telekomunikacyjnymi (tzw. ICT). W świadczeniu tych usług UE posiadała trwałą przewagę, a jej RCA wzrosło nieznacznie z 1,26 do 1,28. Argentyna odnotowała spadek miernika (z 1,67 do 1,09). Lekkie pogorszenie pozycji dotknęło również Urugwaj (1,63 w 2023 r., podczas, gdy w 2021 r. RCA równy był 1,40). Jednak obydwa te kraje Ameryki Południowej zachowały w badanym okresie przewagę komparatywną. Pozostałe dwa państwa Mercosur wykazały brak specjalizacji eksportowej na rynku ICT. Warto jednocześnie zwrócić uwagę, iż

RCA Brazylii zwiększył się z 0,71 do 0,92, co sugeruje trend w kierunku poprawy pozycji, w przeciwieństwie do Paragwaju, gdzie w odnotowano odmienną dynamikę. Miernik dla Paragwaju, który i tak był już niski na początku okresu badawczego, spadł do poziomu 0,05 z 0,07.

Jeśli chodzi o kategorię „pozostałe usługi gospodarcze” (definiowane także jako inne usługi biznesowe, a obejmujące m.in. usługi B&R, usługi profesjonalne i doradcze, usługi techniczne), to zdecydowanie lepszą pozycję zajmują członkowie Wspólnego Rynku Południa niż UE. Wartości RCA wskazują, iż Unia Europejska nie posiadała przewagi komparatywnej w tej branży, chociaż miernik ten wzrósł w 2023 r. do poziomu bliskiego jedności. Spośród krajów Mercosur w eksporcie tych usług wyspecjalizowały się przede wszystkim: Brazylia (RCA na poziomie 1,8-1,9) i Argentyna (RCA miał wartości pomiędzy 1,3 a 1,6). Przewagę komparatywną posiadał także Urugwaj (1,1-1,4). Na tle tych państw, jedynie Paragwaj odbiega od tego modelu (RCA bliskie zero). Odnotować należy jednocześnie, iż w okresie 2021-2023 nastąpiło osłabienie intensywności tej specjalizacji eksportowej Brazylii, Urugwaju i Argentyny. Świadczy o tym ujemne tempo zmian wartości wskaźnika RCA w badanym okresie, wskazujące na spadek przewagi komparatywnej tych państw w analizowanej specjalizacji.. Podobnie, jak transport, kategoria „inne usługi biznesowe” w bilansie płatniczym charakteryzuje się znaczną heterogenicznością, obejmującą m.in. usługi badawczo-rozwojowe, usługi profesjonalne i doradcze, jak i usługi techniczne. Państwo może wykazywać przewagę komparatywną w usługach architektonicznych i inżynierskich i jednocześnie w usługach prawniczych i księgowych jej wskaźnik RCA jest poniżej jedności.

Równie zróżnicowana, co w przypadku poprzednich branż, jest pozycja UE i Mercosur w handlu usługami kulturalnymi, osobistymi i rekreacyjnymi. Początkowo Unia Europejska nie posiadała przewagi komparatywnej w tej kategorii, ale w 2022 r. udało się jej ją uzyskać (RCA równy 1,17), po czym w 2023 r. ją utraciła (wskaźnik spadł do 0,99). Wyraźną specjalizację eksportową natomiast w całym okresie badawczym posiadała Argentyna, aczkolwiek jej intensywność, mierzona poprzez zmiany RCA, radykalnie osłabiła się. Z państw Wspólnego Rynku Południa przewagę komparatywną w eksporcie tych usług miała jeszcze Brazylia. W jej przypadku dynamika była nieco inna. Wartość miernika RCA wzrosła w 2022 r. w porównaniu z poprzednim rokiem, ale następnie spadła do poziomu, jaki odnotowano dla 2021 r. (1,44). Dane z tabl. 6 pokazują, iż w eksporcie usług kulturalnych, osobistych i rekreacyjnych nie specjalizuje się Urugwaj. Dla Paragwaju miernik ujawnionej przewagi komparatywnej wyniósł zero, co wynika tego, iż państwo to nie osiągnęło badanym okresie żadnych przychodów ze sprzedaży tych usług.

Z przeprowadzonej analizy branżowej sformułować można końcowy wniosek, iż wspólną cechą UE i Mercosur okazał się brak specjalizacji eksportowej w budownictwie, usługach finansowych i obrocie własnością intelektualną. Odnosić można, iż członkowie Wspólnego Rynku Południa posiadali przewagę komparatywną w większej liczbie sektorów, przy czym charakter tej przewagi był silnie zróżnicowany w zależności od kraju i branży.

Model specjalizacji eksportowej Argentyny opierał się o „inne usługi biznesowe” (grupa SJ), sektor ICT (SI), branżę turystyczną (SD), oraz usługi kulturalne, osobiste i rekreacyjne (SK). Cechą charakterystyczną Paragwaju było posiadanie bardzo silnej przewagi komparatywnej w obrocie uszlachetniającym (SA). Państwo to też specjalizowało się w eksporcie usług turystycznych (SD). Spośród 11 głównych branż usługowych, Brazylia dobrze sobie radziła na rynku usług napraw i konserwacji (SB) oraz była konkurencyjna w oferowaniu usług kulturalnych, osobistych i rekreacyjnych (SK). Natomiast Urugwaj specjalizował się w pozyskiwaniu przychodów z turystyki (SD) i w eksporcie usług telekomunikacyjnych, informatycznych i informacyjnych (SI). Jeśli chodzi o Unię Europejską, to wykazała posiadanie specjalizacji eksportowej w czterech sektorach: uszlachetnianie (SA), naprawy i konserwacja (SB), transport (SC) oraz usługi ICT (SI). Biorąc pod uwagę wartości RCA uzyskane na koniec okresu badawczego stwierdzić można, że silnym konkurentem usługodawców unijnych okazały się podmioty z Paragwaju oferujące usługi uszlachetniania oraz działający w branży transportowej. Bardziej wyspecjalizowani niż firmy z UE byli usługodawcy brazylijscy świadczący usług naprawy i konserwacji. Unia Europejska gorzej też plasowała się na międzynarodowym rynku ICT w porównaniu z Urugwajem.

3.4. Pozycja konkurencyjna UE i krajów Mercosur na globalnym rynku usług

Ocena pozycji konkurencyjnej UE i Mercosur na globalnym rynku usług w 2023 r. została przeprowadzona za pomocą techniki mapowania, przy wykorzystaniu wskaźników RSCA i NX. Wartości tych mierników zaprezentowane zostały w tabl. 7, a efekty branżowego mapowania przedstawiają wykr. 2–6.

Tabl. 7. RSCA i NX dla UE i państw Mercosur w 2023 r.

Kategoria usług oraz państwo/blok regionalny	Wartość miernika	
SA+SB (SA. Uszlachetnianie oraz SB. Usługi napraw i konserwacji)	NX	RSCA
UE	0,09	0,15
Argentyna	-0,65	-0,78
Brazylia	-0,48	-0,21
Paragwaj	0,37	0,86
Urugwaj	-0,22	-0,80
SC. Transport		
UE	0,06	0,02
Argentyna	-0,46	-0,16
Brazylia	-0,48	-0,06
Paragwaj	-0,25	0,19
Urugwaj	-0,37	-0,25
SD. Podróże zagraniczne		
UE	0,08	-0,11
Argentyna	-0,14	0,28
Brazylia	-0,44	-0,11
Paragwaj	-0,16	0,19
Urugwaj	0,14	0,26
SF. Opłaty licencyjne		
UE	-0,28	-0,06
Argentyna	-0,75	-0,60
Brazylia	-0,75	-0,50
Paragwaj	-1,00	-1,00
Urugwaj	-0,35	-0,58
SI. Usługi telekomunikacyjne, informatyczne i informacyjne (ICT)		
UE	0,32	0,12
Argentyna	0,02	0,04
Brazylia	-0,33	-0,04
Paragwaj	0,76	-0,91
Urugwaj	0,53	0,17
SJ. Inne usługi biznesowe		
UE	-0,06	-0,01
Argentyna	0,20	0,13
Brazylia	-0,05	0,29
Paragwaj	-0,40	-0,99
Urugwaj	0,00	0,06

Źródło: opracowanie własne na podstawie: WTO (b.r.).

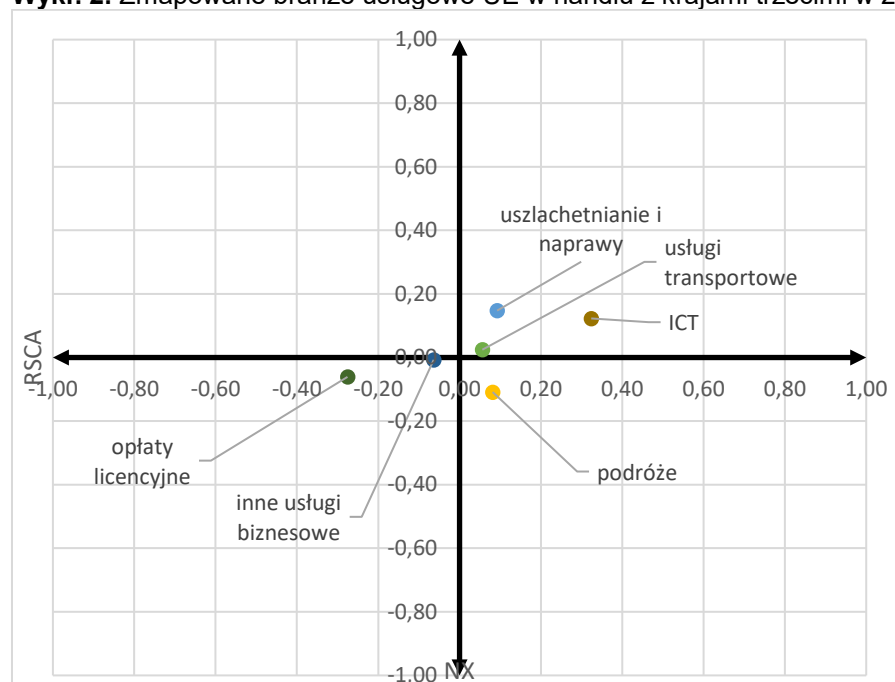
Mapowanie ujawniło znaczące różnice w zajmowanej przez UE oraz państwa Mercosur pozycji konkurencyjnej na globalnym rynku usług w 2023 r.

W przypadku Unii Europejskiej branżami, które bez zastrzeżeń można zakwalifikować do kategorii „gwiazd eksportu”, okazały się usługi związane z uszlachetnianiem i naprawami oraz usługi telekomunikacyjne, informatyczne i informacyjne, a także usługi transportowe (wykr. 2). W ich przypadku zarówno wskaźnik RSCA, jak i saldo NX przyjmują dodatnie oraz

stosunkowo wysokie wartości, co świadczy o trwałej przewadze konkurencyjnej na rynku międzynarodowym. Dodatkowo wartości obu mierników odnotowano również w odniesieniu do usług transportowych, jednak bardzo niskie wartości ($NX = 0,06$ oraz $RSCA = 0,02$) wskazują na brak ujawnionej przewagi komparatywnej w tej branży oraz jedynie nieznaczną nadwyżkę eksportu. Te wyniki są zbyt małe, aby mówić o tym, iż transport był w 2023 r. dla Unii Europejskiej typową „gwiazdą eksportową”. Mapowanie ujawniło jednocześnie, iż do sektorów zagrożonych utratą pozycji należy zakwalifikować podróże. Charakteryzują się one dodatnim saldem wymiany, lecz jednocześnie brakiem przewagi komparatywnej, co wskazuje na możliwość ich stopniowego wypierania przez konkurencję międzynarodową. Z kolei opłaty za użytkowanie własności intelektualnej stanowią przykłady sektora słabo radzącego sobie, w którym występuje zarówno deficyt bilansu, jak i brak przewagi komparatywnej, co jednoznacznie potwierdza słabą pozycję konkurencyjną Unii Europejskiej w tej dziedzinie.

Jeśli chodzi o inne usługi biznesowe, to obydwa wskaźniki były bliskie zeru i miały charakter graniczny ($NX = -0,06$; $RSCA = -0,01$), co nie pozwala na jednoznaczną ocenę charakteru tej branży pod względem konkurencyjności. Jednak ujemne wartości mierników uzasadniają potraktowanie tej grupy jako przynależącej do ćwiartki C wykresu. W konsekwencji w modelu handlu usługami UE żadna z badanych branż nie miała cech sektora o niewykorzystanym potencjale.

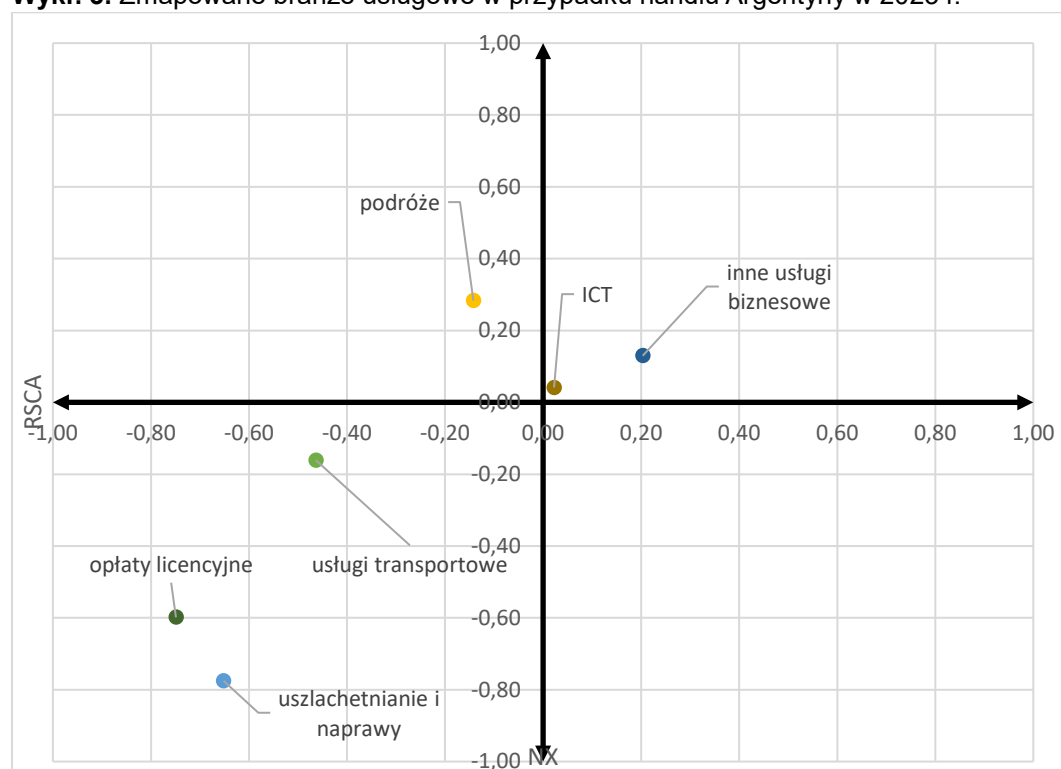
Wykr. 2. Zmapowane branże usługowe UE w handlu z krajami trzecimi w 2023 r.

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem danych WTO (b.r.).

Jeśli spojrzeć na model handlu usługami Argentyny, to można zauważyć, że państwo to osiągnęło istotne dodatnie wartości obu mierników wyłącznie w odniesieniu do innych usług biznesowych, które tym samym należy zakwalifikować do kategorii „gwiazd eksportu” (wykr. 3). W przypadku usług ICT, obydwa mierniki również były nieujemne, ale na poziomie 0,02-0,04, co w zasadzie wskazuje na brak ujawnionej przewagi komparatywnej oraz niemal zrównoważony bilans. W konsekwencji ten typ usług nie może być uznany za gwiazdę eksportową, gdyż zaobserwowane wyniki RSCA i NX mają charakter marginalny. Natomiast w sektorze podróży, mimo występowania przewagi komparatywnej ($RSCA > 0$), wartość NX pozostała ujemna. Branżę tę zaliczyć należy zatem do grupy usług o niewykorzystanym potencjale. W pozostałych rodzajach usług Argentyna nie wykazała w 2023 r. przewagi komparatywnej, jak też była ich importerem netto, co oznacza, iż mają one cechy słabo radzących sobie sektorów.

Wykr. 3. Zmapowane branże usługowe w przypadku handlu Argentyny w 2023 r.

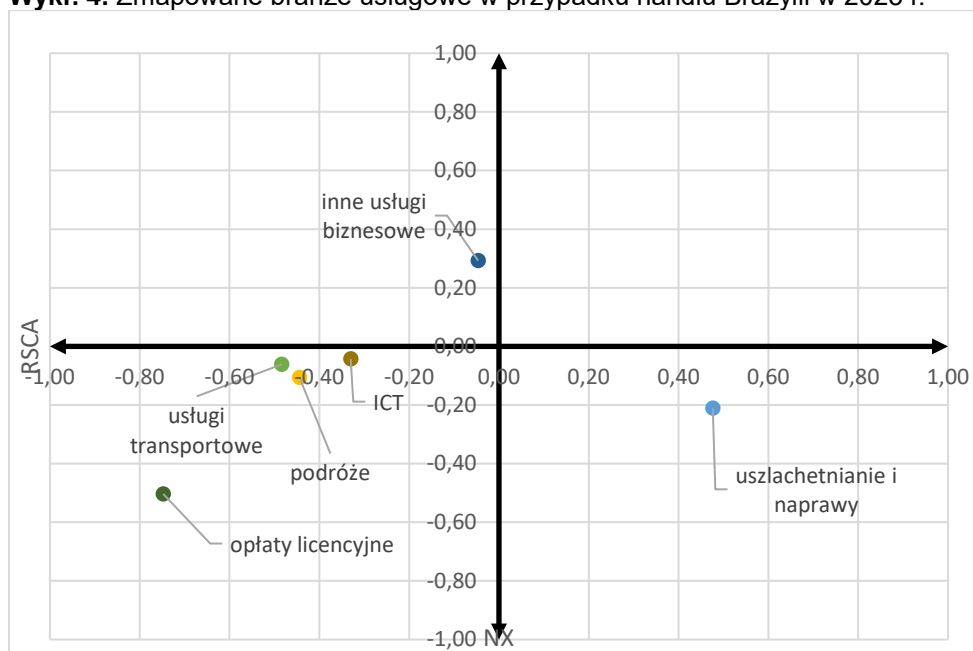

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem danych WTO (b.r.).

Cechą charakterystyczną modelu handlu usługami Brazylii jest brak pośród badanych branż gwiazdy eksportowej. Jedynym—rodzajem usług, w których odnotowano przewagę komparatywną są inne usługi biznesowe (wykr. 4). Jednak wyliczony dla nich miernik NX okazał się ujemny, a tym samym tę branżę można przypisać wyłącznie do kategorii sektorów o niewykorzystanym potencjale. Brazylia więcej też kupuje niż sprzedaje na rynku

międzynarodowym usług transportowych. Wydatki przekroczyły jej przychody również w turystyce i w usługach ICT. Odnotowała także deficyt w obrocie opłatami licencyjnymi. W konsekwencji te cztery branże zakwalifikować należy do kategorii słabo radzących sobie sektorów. Jak pokazuje to wyk. 4, zagrożonymi utratą dotychczasowej pozycji na rynku międzynarodowym natomiast okazały się usługi obejmujące uszlachetnianie oraz naprawę i konserwację.

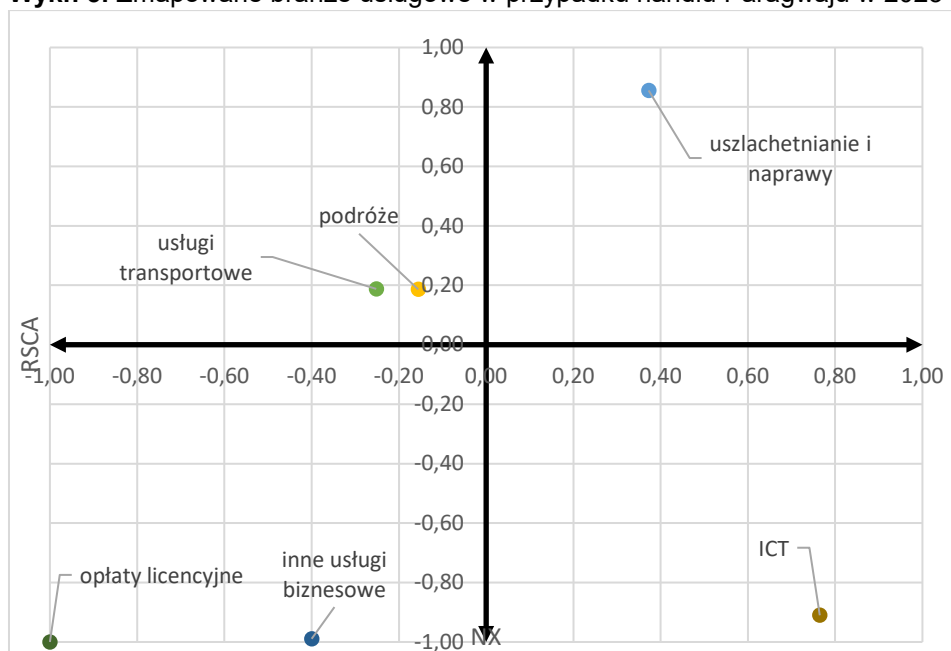
Wykr. 4. Zmapowane branże usługowe w przypadku handlu Brazylii w 2023 r.

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem danych WTO (b.r.).

Dla Paragwaju spośród analizowanych typów jedyną „gwiazdą eksportową” są usługi związane z obrotem towarowym (uszlachetnianie i naprawy oraz konserwacja). Przewaga komparatywna pojawiła się również w handlu usługami turystycznymi i w transporcie, jednak nadwyżka wydatków nad przychodami spowodowała, że te dwie branże znalazły się w ćwiartce A wykresu i zaliczyć je należy do sektorów o niewykorzystanym potencjale (wykr. 5). Zauważyć jednocześnie należy, iż w modelu handlu usługami Paragwaju usługami zagrożonymi utratą pozycji okazały się w 2023 r. usługi telekomunikacyjne, informatyczne i informacyjne. Natomiast mapowanie ujawniło, że Paragwaj nie posiadał przewagi komparatywnej w świadczeniu usług-biznesowych oraz w transakcjach opłatami licencyjnymi. Co więcej, bilans obrotów okazał się w tych grupach ujemny. Z uwagi na powyższe obydwie te kategorie znalazły się w ćwiartce C wykresu.

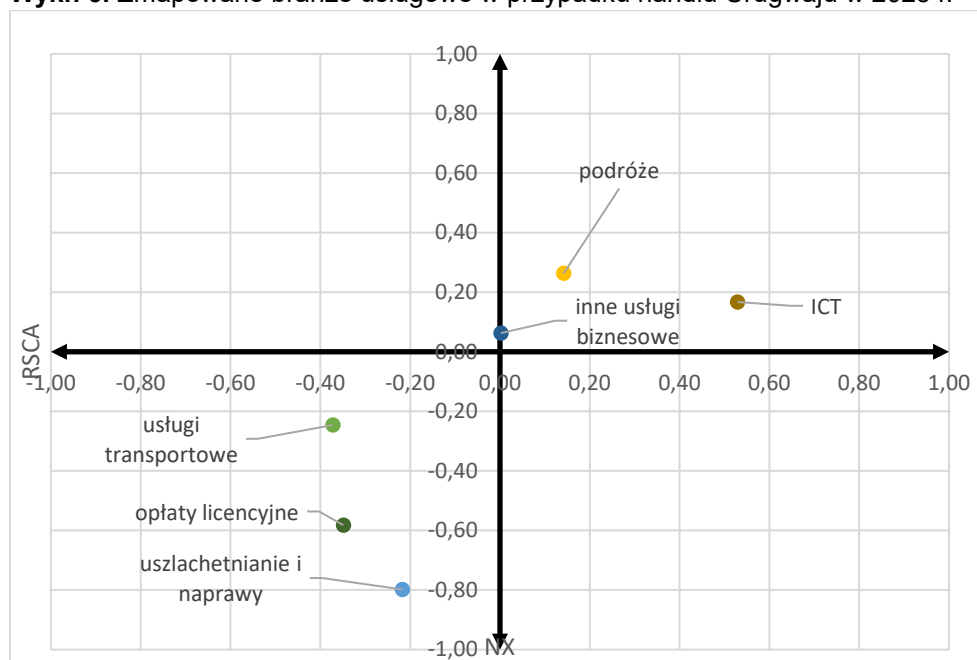
Wykr. 5. Zmapowanie branż usługowych w przypadku handlu Paragwaju w 2023 r.

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem danych WTO (b.r.).

W przypadku Urugwaju niekwestionowaną „gwiazdą eksportową” w 2023 r. były podróże oraz usługi ICT (wykr. 6). W tej samej ćwiartce na granicy z ćwiartką A znalazły się również inne usługi dla biznesu ($RSCA > 0$ i $NX = 0$). Jednak zrównoważony bilans wymiany wskazuje, że jest to raczej sektor neutralny niż faktyczna „gwiazda eksportowa”. Pozostałe branże znajdują się w grupie sektorów słabo radzących sobie, gdzie występuje brak przewagi komparatywnej, jak i deficyt wymiany. W konsekwencji w modelu Urugwaju nie ma usług przynależnych do ćwiartki A i ćwiartki D wykresu.

Wykr. 6. Zmapowane branże usługowe w przypadku handlu Urugwaju w 2023 r.

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem danych WTO (b.r.).

Podsumowując, mapowanie pokazało, że w analizowanych sektorach występowały istotne różnice między międzynarodową pozycją konkurencyjną. W modelu handlu usługami krajów Mercosur pojawiła się większa liczba branż o przewadze komparatywnej, lecz w wielu przypadkach są to usługi o niewykorzystanym potencjale, gdyż dodatnie RSCA nie przełożyło się na uzyskanie nadwyżki eksportu nad importem. Tylko nieliczne przykłady – takie jak turystyka i usługi ICT w Urugwaju, usługi biznesowe w Argentynie czy usługi związane z obrotem towarowym w Paragwaju – można określić mianem faktycznych „gwiazd eksportu”. Co istotne, zarówno UE, jak i państwa członkowskie Wspólnego Rynku Południa okazały się słabe pod względem konkurencyjności w obszarze obrotu własnością intelektualną.

Liberalizacja wzajemnych obrotów usługowych powinna być korzystna przede wszystkim dla tych usługodawców, którzy już teraz są konkurencyjni. Efektem może być wzrost specjalizacji w tzw. gwiazdach eksportowych oraz ich silniejsze umiędzynarodowienie. Jednak sukces zależeć będzie od zdolności do adaptacji tych podmiotów do nowych warunków działalności. Dalsza integracja obu bloków regionalnych niesie ryzyko dla usług zakwalifikowanych do ćwiartki C. Liberalizacja może doprowadzić do zwiększenia popytu na te usługi, ale jeśli lokalne firmy nie zwiększą swojej podaży, to deficyty bilansu usług w tych sektorach mogą się pogłębić. Mapowanie pokazało też, że wśród analizowanych rodzajów usług pojawiły się zarówno w przypadku UE i niektórych członków Mercosur te, które należą do kategorii zagrożonych (ćwiartka D). Dlatego może nastąpić wypchnięcie tych branż z rynku,

ponieważ zagraniczne firmy bardziej efektywne w tym segmencie przejmą dotychczasowych klientów.

4. Podsumowanie

Na podstawie przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że Mercosur w latach 2021-2023 nie odgrywał istotnej roli jako partner Unii Europejskiej w handlu usługami, co wynikało z niewielkiego udziału tego ugrupowania w eksporcie i imporcie usług UE. Jest to zgodne z hipotezą pierwszą. Wyniki badania wskazują również, że pozycja konkurencyjna Unii Europejskiej i państw Wspólnego Rynku Południa na globalnym rynku usług zajmowana przez obydwie bloki regionalne nie była w badanym okresie identyczna, przy czym relatywnie lepszą zajmowali usługodawcy unijni. To potwierdza założenia hipotezy drugiej. Badanie ujawniło ponadto, iż modele handlu usługami UE i członków Mercosur różnią się i występują odmienne obszary branżowej specjalizacji eksportowej. To pozwoliło na zweryfikowanie hipotezy trzeciej. Przeprowadzone mapowanie ujawniło również różnice między Unią Europejską a krajami Mercosur co do rodzajów usług, które są już obecnie „gwiazdami eksportowymi” lub zaliczanych do słabo radzących sobie na rynku albo zagrożonych utratą zajmowanej pozycji oraz tych, które charakteryzują się niewykorzystanym potencjałem eksportowym. Różnice te, odnoszące się do zdolności do stawienia czoła konkurencji zagranicznej, wskazują na zróżnicowaną wrażliwość tych grup na dalszą liberalizację wymiany usług. W konsekwencji dalsza likwidacja barier w handlu usługowym między tymi blokami regionalnymi będzie oddziaływać na krajowy sektor usług tych partnerów w sposób zróżnicowany, co jest zgodne z hipotezą czwartą.

Choć celem artykułu było wskazanie cech wymiany usługowej UE z czterema państwami założycielskimi Mercosur, zidentyfikowanie specjalizacji eksportowej oraz zajmowanej przez tych partnerów pozycji konkurencyjnej w latach 2021-2023, należy zauważyć, że uzyskane z badania wyniki mogą mieć znaczenie w kontekście identyfikacji potencjalnych skutków wdrożenia postanowień tymczasowej umowy handlowej UE–Mercosur (iTA). Co do zasady, zgodnie z teorią, podpisanie porozumienia integracyjnego może spowodować, że pojawią się efekty statyczne (efekt kreacji i przesunięcia handlu) i dynamiczne. Spodziewać się można zwiększenia wolumenu wzajemnej sprzedaży i zakupu usług między UE a Wspólnym Rynkiem Południa. Umowa może w szczególności zachęcić firmy do inwestowania za granicą, co przełoży się na transfer technologii i know-how. Wejście na rynek krajowy nowych

konkurentów może przyczynić się do obniżenia cen usług i poprawy ich jakości. Nie można jednocześnie wykluczyć, iż pojawią się również koszty związane z koniecznością sprostania zwiększonej rywalizacji między usługodawcami krajowymi i zagranicznymi. Po wejściu w życie umowy o partnerstwie oba bloki handlowe mogą zyskać na eliminacji barier w handlu usługami, ale zyski mogą być inaczej rozłożone. Biorąc pod uwagę istniejące różnice w poziomie rozwoju sektora usługowego oraz strukturę specjalizacji eksportowej, liberalizacja może w większym stopniu sprzyjać podmiotom unijnym, co potencjalnie może utrwalić przewagę konkurencyjną UE. Odpowiedzi na pytanie, kto zyska więcej: UE czy Mercosur na eliminacji barier we wzajemnym obrocie usługowym, będzie można udzielić dopiero po tym, jak opublikowane zostaną nowe dane statystyczne na temat wielkości wymiany handlowej między członkami tych bloków regionalnych, co pozwoli na przeprowadzenie dalszych badań empirycznych.

Bibliografia

- Balassa, B. (1965). Trade Liberalisation and “Revealed” Comparative Advantage. *The Manchester School*, 33(2), 99–123. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9957.1965.tb00050.x>.
- Dalum, B., Laursen, K., Villumsen G. (1998). Structural Change in OECD Export Specialisation Patterns: de-specialisation and 'stickiness'. *International Review of Applied Economics*, 12(3), 423–443. <https://doi.org/10.1080/02692179800000017>.
- European Commission. (2025). *EU-Mercosur: Text of the agreement*. https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/mercotur/eu-mercotur-agreement/text-agreement_en.
- Eurostat. (b.r.), *International Trade In Services. Database: International Trade In Services (Since 2010)(BPM6)*. Pobrane 14 września 2025 z https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/view/bop_its6_det?category=bop_6.bop_its6.
- Guinea, O., Sharma, V. (2021). *EU and Mercosur in the Twenty-First century: Taking Stock of the Economic and Cultural Ties*. European Centre for International Political Economy. <https://ecipe.org/publications/eu-mercotur-economic-cultural-ties/>.
- Hagemeyer, J., Maurer, A., Rudloff, B., Stoll, P.-T., Woolcock, S., Costa Vieira, A., Mensah, K., Sidło, K. (2021). *EU-Mercosur Association Agreement (Study Requested by the INTA Committee, PE 653.650)*. Policy Department, Directorate General for External Policies of the Union. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/653650/EXPO_STU\(2021\)653650_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/653650/EXPO_STU(2021)653650_EN.pdf).
- Mendez-Parra, M., Garnizova, E., Breinbauer, D. B., Lovo, S., Velut, J. B., Narayanan, B., Matthias Bauer, Lamprecht, P., Shadlen, K., Arza, V., Obaya, M., Calabrese, L., Banga, K., Balchin, N. (2020). *Sustainability Impact Assessment in Support of the Association Agreement Negotiations between the European Union and Mercosur*. Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2781/54752>.

- Mongiało, D. (2024). The current landscape of the competitive position of the Visegrad Group in the intra-EU services trade. *Przegląd Europejski – European Studies Quarterly*, (2), 29–47. <https://doi.org/10.31338/1641-2478pe.2.24.2>.
- United Nations, European Commission, International Monetary Fund, Organisation for Economic Co-operation and Development, World Tourism Organization, & World Trade Organization. (2011). *Manual on Statistics of International Trade in Services 2010*. <https://unstats.un.org/unsd/tradeserv/TFSITS/msits2010.htm>.
- Widodo, T. (2009). Comparative advantage: theory. empirical measures and case studies. *Review of Economic and Business Studies*, (4), 57–81.
- World Trade Organisation. (b.r.). *WTO Stats*. Pobrane 12 września 2025 r. z <https://stats.wto.org/>.